

	Beslutsdatum	Paragraf	Sida
Kommunfullmäktige	2009-12-21	220	519
Kommunstyrelsen	2009-12-07	236	618
Plan- och tillväxtutskottet	2009-11-23	82	180

deckf20

Dnr 09.303-24

Bildande av naturreservatet Ormberget-Hertsölandet

Bilaga:
Reviderat förslag till beslut

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen gav i ett beslut 2006-09-11 § 170 berörda förvaltningar i uppdrag att fortsätta arbetet med att skapa ett naturreservatsförordnande av Ormberget-Hertsölandet.

De aktuella förvaltningarna är stadsbyggnadskontoret, miljökontoret, tekniska förvaltningen och fritidsförvaltningen som med representanter i den s.k. naturvårdsgruppen arbetat fram föreliggande förslag. Förslaget följer den principriktning som kommunstyrelsen tog ställning till i sitt beslut, bland annat innebärande att endast kommunägd mark skulle ingå i reservatet.

Naturvårdsgruppens förslag till reservatsbeslut med skötselplan för området gick ut på en extern remiss under våren 2008. Efter inkomna synpunkter har vissa justeringar gjorts i det slutliga förslaget som nu ställs till kommunstyrelsen för ställningstagande.

Vidare har förslaget behandlats av byggnadsnämnden, miljönämnden, tekniska nämnden och fritidsnämnden. Förslaget har i sin helhet tillstyrkts av byggnadsnämnden, miljönämnden och tekniska nämnden. Fritidsnämnden har förslagit vissa mindre ändringar vilka har beaktats i det slutliga förslaget.

Förslagets innebörd

Syftet med att bilda naturreservatet är att skydda de unika naturvärden som finns inom delar av området samtidigt som områdets rekreativa kvalitéer för luleåborna och även för besökare utifrån säkerställs för framtiden.

	Beslutsdatum	Paragraf	Sida
Kommunfullmäktige	2009-12-21	220	520
Kommunstyrelsen	2009-12-07	236	619
Plan- och tillväxtutskottet	2009-11-23	82	181

deckf20b

Området kommer alltså att vara fullt tillgängligt för de aktiviteter som ett normalt friluftsliv i skog och mark innebär, t.ex. vandring, skidåkning, fiske, jakt, bär- och svamplockning. Allt normalt umgänge med naturen, som inte skadar, blir således tillåtet.

Reservatsbildandet innebär inga uppenbara konflikter mellan olika kommunala intressen. Det råder inga motsättningar mot vare sig det kommunala skogsbruket inom området, tankar om utvidgad bebyggelse inom fritidshusområden eller friluftslivsanläggningarnas utvecklande. Ett naturreservatsbildande överensstämmer med gällande översiktsplans mål för området.

Reservatet delas upp i olika skötselområden med olika mål. De finaste naturområdena sparas för eftervärlden – där växt- och djurlivet får utvecklas fritt. Den största delen blir dock fortsatt tillgängligt för ett skonsamt skogsbruk. Hela området blir tillgängligt för friluftslivet, där det finns utrymme för att utveckla anläggningar, spårssystem o dyl. Det senare gäller i synnerhet i Ormbergsområdet där friluftslivets behov ska vara styrande för skötsel och utveckling av området.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslås rekommendera kommunfullmäktige besluta att

- bilda naturreservatet Ormberget-Hertsölandet i enlighet med bifogat förslag till beslut daterat 2009-10-23.

Plan- och tillväxtutskottets förslag

Plan- och tillväxtutskottet beslutar rekommendera kommunfullmäktige besluta att

- bilda naturreservatet Ormberget-Hertsölandet i enlighet med bifogat förslag till beslut daterat 2009-10-23.

	Beslutsdatum	Paragraf	Sida
Kommunfullmäktige	2009-12-21	220	521
Kommunstyrelsen	2009-12-07	236	619b

Plan- och tillväxtutskottet

deckf20c

Kommunstyrelsens förslag

Kommunstyrelsen beslutar i enlighet med plan- och tillväxtutskottets förslag.

Yrkanden

Annika Eriksson (MP), Jonas Brännberg (RS), Roger Malmberg (MP), Börje Lööv (V) och Margaretha Lindbäck (S) yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag.

Kommunfullmäktiges beslut

Kommunfullmäktige beslutar att

- **bilda naturreservatet Ormberget-Hertsölandet i enlighet med bifogat förslag till beslut daterat 2009-10-23.**

Beslutsexpediering

Stadsbyggnadskontoret, miljökontoret, tekniska förvaltningen, fritidsförvaltningen

2009-10-23

Bildande av naturreservatet Ormberget-Hertsölandet i Luleå kommun

Beslut

Luleå kommun beslutar med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (1998:808) att förklara det område som avgränsas på bifogad karta, bilaga 2, som naturreservat. Reservatet har den avgränsning som framgår av kartan och med de gränser som slutligen utmärks i fält. Naturreservatets namn skall vara *Naturreservatet Ormberget-Hertsölandet*.

Med stöd av 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. (1998:1252) fastställer kommunen bifogad skötselplan (bilaga 6) med mål, riktlinjer och åtgärder för reservatets skötsel och förvaltning.

I enlighet med 2 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. (1998:1252) är Luleå kommun förvaltare av naturreservatet.

Uppgifter om naturreservatet

Reservatets namn	Ormberget-Hertsölandet
Kommun	Luleå kommun
Län	Norrbottens län
Area	2156 ha (varav land 2013 ha)
Naturtyper	Skogsmark 1751 ha, varav produktiv skog 1545 ha Våtmark 177 ha Strandäng 6 ha Hällmark 13 ha Vatten 143 ha varav hav 69 ha och sjö 75 ha Övrigt, exploaterad mark 63 ha
Produktiv skog med skydd enligt reservatsföreskrifterna	460 ha

2009-10-23

Fastigheter och ägare	Björkskatan 1:3, Björkskatan 7:25, Björnsbyn 9:20, Björnsbyn 18:756, Hertsön 11:1 och Hertsön 20:1: Luleå kommun
	Hertsön S (i Hertsöträsket och vid Harrbäcken): samfällighet (Hertsön 10:1/Hertsön 11:1)
	Hertsön S (vid Lillträsket): Hertsö Samfällighetsförening
Förvaltare	Luleå kommun

Beskrivning av området och skälen för beslutet

Beskrivning

Läge och omgivning

Naturreseptatet omfattar stora delar av halvön Hertsölandet och ett område vidare västerut in till Ormberget. Reservatet är beläget i direkt anslutning till Luleå tätort. Det avgränsas i den östra delen av havet i norr och en landsväg i söder. Reservatets västra del gränsar delvis mot tätortsbebyggelse och vägar samt i norr delvis mot Luleå innerfjärdar. Reservatsgränsen har främst i reservatets västra del en dragning som inte tillfullo följer naturliga gränslinjer i terrängen utan är anpassad till de delar där Luleå kommun är markägare.

Området tillhör en landmassa som strikt hydrografiskt ännu är en ö, på samtliga sidor omgiven av hav eller sammanhängande fjärdar med öppen vattenkontakt emellan. Till samma landmassa hör också Granön och Mulön i norr samt Skurholmen-Svartön i söder. Området ligger således i gränzonen mellan kust och skärgård i anslutning till Luleälvens mynning i Bottenviken. Området ligger under högsta kustlinjen inom naturgeografisk region 29B *Kustslätter och dalar med finsediment kring norra Bottenviken*, en region som karaktäriseras av flikig kust och ett landskap med slätter samt vågig terräng med låga kullar.

Landskap och topografi

Området är i sin helhet svagt kuperat. I den västra delen finns dock några markerade bergknallar; Sinksundsberget, Ormberget-Hertsöberget och Bodberget. Hertsöbergets topp utgör områdets högsta punkt (76 m.ö.h.) och från denna topp och omgivande terräng sluttar marken undan i en större

2009-10-23

sammanhängande brant norrut ner till havsnivån i Sinksundet och Sörfjärden. I övrigt är nivåskillnaderna i området tämligen begränsade.

Området kläs in av ett skogs- och våtmarkslandskap med störst koncentration av våtmarker i den östra delen. Centralt i reservatet ligger den ca 73 ha stora sjön Hertsöträsket. I övrigt av naturtyper kan nämnas de havsstränder och angränsande vattenområden som ingår i reservatet. På flera ställen syns spår av mänskliga aktiviteter som påverkat landskapsbilden, t.ex. täkter, vägar och militära anläggningar.

Geologi

Berggrunden i området domineras av gnejser av sedimentärt ursprung.

Vad gäller de kvartärgeologiska avlagringarna så täcks större delen av området av normalblockig, svallad, grusig morän. Svallsediment har ansamlats i lägre liggande delar medan grus och klapper återfinns högre upp. På den norra sidan av Ormberget-Hertsölandet finns de största avlagringarna av sediment med klapper, grus och sand och här ses även långsträckta parallella terrassbildningar, vilka utgör gamla strandlinjer. De bäst utbildade strandterrasserna ligger på norra sidan av Sinksundsberget/Bodberget. Sandiga hedmarker finns dels väster om Stormyran och dels norr om Lerbäcken. Stora kalspolade hållmarker hittas på höjderna, men vissa låglänta hållmarker förekommer också vid de stora myrmarkerna öster om Hertsöträsket. Reservatsområdet är rikt på torvmarker, främst i delen öster om Hertsöträsket där många myrar fyller ut svackor i terrängen.

Av särskilt intresse är de skalgrusbankar som återfinns i anslutning till de svallade sedimenten längs vissa avsnitt på norra sidan av Ormberget-Hertsölandet. Med tanke på den fattiga berggrunden som dominerar såväl i detta område som i stora delar av Norrbotten har dessa miljöer stor betydelse för kalkgynnade växter. Det finns bland annat flera orkidélokaler knutna till sådana platser inom reservatet.

Hydrologi, sjöar och vattendrag

Centralt i området finns den enda egentliga sjön, det långsträckta, ca 73 ha stora Hertsöträsket. Sjön är av oligotrof typ och avvattnas via Harrbäcken ut i Harrbäcksviken söder om reservatet. Norr om Hertsöträskets östra del ligger Lillträsket som idag mer är våtmark än sjö på grund av utdikning. Lillträskets närmaste omgivning är påverkat av grustäktsverksamhet och som en följd av detta har här bildats flera konstgjorda/påverkade småtjärnar. I övrigt finns inga öppna vattenytor av nämnvärd storlek inom reservatet.

2009-10-23

Området avvattnas i övrigt av ett antal småbäckar. Avrinningen styrs av topografin som i den västra delen gör att bäckarna från höjderna kring Ormberget-Bodbergetområdet rinner i huvudsak söderut, där de så småningom mynnar i Hertsöfjärden. I den yttre delen av reservatsområdet kan nämnas det bäck- och dikessystem som avvattnar de lägre liggande delarna med Stormyran m.fl. våtmarker. Bäckens rinner i reservatets längdriktning och mynnar längst ut på spetsen av Hertsölandet vid Hertsöskatan.

De delar av området som har havskontakt är präglade av havets naturliga fluktuationer. Vattenståndet kan i den här delen av Bottenviken variera med närmare tre meter mellan högsta och lägsta nivå, vilket naturligtvis högst påtagligt påverkar strandförhållandena på olika sätt. Landhöjningen som här är ca 9 mm per år är också en viktig faktor för förhållandena för havsstrandsdelarna av reservatet. Vattenområdet vid Bodviken-Sinksundet, dvs delar av "Sinkfjärden" och Sörfjärden, är påverkat av det dämningssprojekt som Luleås innerfjärdar är föremål för. Här hålls nivån konstant några decimeter över havets medelvattennivå och det är bara vid kraftiga högvatten i havet som nivån påverkas i dessa delar. De naturliga vattenståndsfluktuationerna är här alltså tydligt reducerade och det är istället främst tillflödet av sötvatten från fjärdarnas avrinningsområden som styr nivåer och vattenkvalitet.

Vegetation

Området domineras helt av skogs- och myrmarker av olika slag. Skogarna är i varierande grad påverkade av skogsbruk. Således finns i stora delar av området bestånd som har de brukade skogarnas karaktär med avseende på åldrar och struktur. Här finns allt från nyupptagna hyggen, ungsogor, gallringssogor till avverkningsmogna bestånd och som alltså präglas av produktionsskogens avsaknad av variation och utrymme för biologisk mångfald.

Det finns dock även stora arealer med mer eller mindre naturskogsartade bestånd, främst i den yttre halvan av reservatet. Här finns gamla gran- och tallskogar med ett stort inslag av lövträd. Åtminstone 200-åriga tallar har hittats. Av lövträden märks många riktigt grova aspar och björkar varav en del är döende. Överhuvudtaget är död ved rikligt förekommande på flera ställen, både som stående torrakor med bohål och som lågor. Spår efter brand hittas i form av brandljud på flera ställen.

2009-10-23

Skogen är till stora delar av frisk ristyp, men även fuktigare typer återfinns på många ställen, främst i anslutning till de många myrarna i reservatets östra halva. Skogen och myrarna bildar här en fin mosaik med utrymme för många arter. I kantzoner och på fastmarksholmar i myrarna finns gammelskog med höga naturvärden. Artsammansättningen i naturskogsområdena visar på kontinuitet både vad gäller gammelskog och förekomsten av död ved. Här hittas bl.a. *kritporing*, *ostticka*, *lappticka*, *rynkskinn*, *ullticka*, *kandelabersvamp*, *gammelgranskål*, *liten sotlav* och *rosenticka*. Även *gränsticka*, *harticka*, *blodticka*, *sotticka*, *rotticka*, *kötticka* m.fl. vedlevande arter förekommer. Arter knutna till asp och andra lövträd är *lunglav*, *småflikig brosklav*, *liten aspegelav* och *stiftgelelav*. Även inom vissa delar av reservatet där skogen är präglad av skogsbruk förekommer rikligt med lövträd, inte minst asp.

Även skyddsvärda strandskogar hittas inom reservatet. Mellan Bodviken och Sinksundet finns en lövrik, fuktig landhöjningskog som till stora delar är naturligt utvecklad. Gråal- och sälgbestånden är täta närmast stranden och här är inslaget av döda träd stort, men även längre in finns rikligt med döda, stående sälgar och lågor. *Sälgtickan* är vanlig tillsammans med andra vanliga vedsvampar och skinn, bland annat hittas *sammhetskinn* på gråallågor.

På flera ställen i skogen i reservatet finns intressanta och skyddsvärda artförekomster, även i de delar där skogen är präglad av skogsbruk. Bland annat i kalkpåverkade områden i anslutning till skalgrusförekomster kan floran vara exklusiv. Exempelvis hittas orkidéerna *norna* och *skogsfru* på ett par ställen, liksom *nattviol*, *knärot* och *Jungfru Marie nycklar*. Även *spädstarr*, *lappranunkel*, *liljekonvalj*, *klockljung* och *älvstarr* kan nämnas.

Myrarna är överlag hydrologiskt intakta och har tillåtits utvecklas naturligt. De är av varierande typer och har generellt höga bevarandevärden, både med avseende på morfologi och vegetationssammansättning. Småmyrar omväxlar med större våtmarkscomplex, där de senare byggs upp av mosaiker av flera ingående myrtyper som sammantaget ger större utrymme för biologisk mångfald. Artinnehållet i sådana myrar kan vara avsevärt med ett flertal intressanta och krävande växter. *Ängsnycklar*, *myggblomster*, *brunag*, *kärrull*, *gräsull*, *dvärglumner*, *groddlumner*, *slätterblomma*, *brakved*, *nordstarr*, *knagglestarr* och *finnmyrten* är några exempel. Ute på några av myrarna hittas gamla martallar och torrakor.

Havsstränderna i reservatet längs Hertsölandets norra sida är som regel exponerade och blockrika. Växtligheten varierar men är i allmänhet artfattig.

2009-10-23

Det endemiska gräset *gultåtel* växer här. I något mer skyddade lägen har utvecklats mindre strandängsmiljöer med frodigare vegetation, med bl.a. *slätterblomma*, *grönlandsgåsört* och *strandögontröst*. Ovanför strandzonen vidtar en smal gråalbård och där också *klibbal* hittas på några ställen.

Nedanför den fuktiga landhöjningsskog mellan Bodviken och Sinksundet, som nämns ovan, präglas strandförhållandena av ackumulerade sediment med frodig vattenvegetation av främst vass.

Djurliv

Inom det stora reservatets gränser ryms en rad naturtyper, en stor biotopvariation och där stora delar dessutom är av hög kvalitet med avseende på faktorer som har betydelse för naturvärdet. Naturligt utvecklade skogsmiljöer av olika slag och likaledes ostörda och mångformiga våtmarksmiljöer ger stort utrymme för ett rikt djurliv. Inom området finns alla djurarter representerade vilka man normalt finner i dylika miljöer i Norrbottens kustland. I de naturskogsartade delarna av reservatet finns dessutom utrymme för mer krävande och/eller hotade arter. Skogarna ger t.ex. utrymme för alla på dessa breddgrader förekommande hackspettar; *större hackspett*, *spillkråka*, *gråspett* och i lövrika delar såsom strandskogsområden även *mindre hackspett* – samtliga antagligen häckande inom området. I torrakor och t.ex. grova aspar hittas rikligt med bohål till gagn för en rad arter bland bl.a. de småfåglar som annars missgynnas i det brukade skogslandskapet, exempelvis *talltita*, *rödstjärt*, *svartmes*, *stare* och *trädkrypare*. Den för regionen ovanliga *salskraken* är också hålbbyggare, liksom *knipan*. Andra utpräglade skogsarter är *orre*, *järpe*, *göktyta*, *corp*, *tallbit*, *sidensvans*, *domherre* och *tofsmes*. Naturskogsmiljöerna är även gynnsamma för ett flertal ugglearter som *pärluggla*, *sparvuggla* och *slaguggla*, vilka samtliga häckar inom området. *Fiskgjusen* har sina bon i några gammeltallar, bland annat i anslutning till myrområdena och bland rovfåglarna häckar dessutom åtminstone *duvhök*, *sparvhök* och *ormvråk*. I Hertsöträsket häckar *storlom* tillsammans med änder av olika slag och fiskgjusen dyker efter fisk. Vassområdet vid Revelsudden på gränsen till naturreservatet är en känd rastlokal för stora mängder änder och vadare. Flera av de mångformiga myrarna på Hertsölandet utgör goda livsmiljöer för våtmarksfåglar såsom *smålom* och *gluttsnäppa*, vilka båda häckar här.

De fritt utvecklade naturskogsmiljöerna ger stort utrymme för en rik mångfald av arter bland insekter och andra ryggradslösa djur. Inte minst den rikliga förekomsten av död ved är en viktig faktor för dessa organismgrupper. Evertebratfaunan är inte närmare undersökt men man kan

2009-10-23

utgå ifrån att man bland de vedlevande insekterna säkert kan finna en rad av de rödlistade arter som är knutna till dessa miljöer.

Däggdjursfaunan i området bör kunna betraktas som komplett. Dvs alla arter som normalt förekommer i dylika naturtyper i regionen finns inom området. Allt ifrån olika arter av *sorkar*, *möss*, *näbbmöss* samt *ekorre* till smårovdjur som *hermelin*, *mård*, *räv* och *vessla*. *Skogshare* och *älg* har på senare år fått sällskap av *rådjur* som etablerat sig i området, delvis med hjälp av stödutfodring. I gammelskog trivs den *nordiska fladdermusen*. Det är bara de stora rovdjuren som fattas, förutom *björn* som har observerats i området.

Även grod- och kräldjursfaunan torde vara komplett med *vanlig groda*, *åkergröda*, *vanlig padda*, *huggorm* och *skogsödla*.

Kulturhistoria

Området har genom historien nyttjats för olika ändamål. Främst har det handlat om ett ganska extensivt brukande under naturahushållningens tid då Hertsö by och Björnsbyn nyttjade markerna till skogsbete, myrslätter etc. Ved och virke har säkert också tagits ut i varierande grad i reservatets olika delar. Sjöar och bäckar har använts till fiske och kanske kvarndrift. Av denna tidiga markanvändning syns idag inte många spår annat än i de namn på myrar och bäckar som ännu finns på kartorna; exempelvis Ladumyrän, Harrbäcken och Kvarngärdsbäcken. Resterna av ett par fädbodvallar finns kvar i strandområdet vid Sinksundet-Bodviken. Dessa ligger dock utanför naturreservatets gräns.

I modernare tid har en rad aktiviteter förekommit inom området vilka lämnat avtryck i landskapet. Spår av gamla grustäkter finns på flera platser och även en större bergtäkt. Ett övertäckt och igenväxande avfallsupplag finns på Bodberget.

Den militära verksamheten märks på olika sätt i form av skjutbanor, värn etc. Ett före detta övningsområde vid stranden nedanför Laxbodhedberget är ännu avlyst då det inte är sanerat från eventuell kvarlämnad ammunition – och det är därför lämnat utanför reservatsgränsen.

Bebyggelse, vägar mm

Inom området finns något enstaka fritidshus vid den norra stranden. I övrigt har all samlad bebyggelse lämnats utanför reservatsgränsen. I ormborganläggningen ingår några byggnader knutna till den verksamheten, såsom restaurang, värmestuga, liftbod etc. I områdets västra del korsar några

2009-10-23

vägar med bl.a. målpunkter i fritidshusområdet vid Hagaviken och skjutbanor. Flera av de gamla vägarna är idag stängda för biltrafik. Längre ut på Hertsölandet korsar ett par vägar reservatet med målpunkter i fritidshus vid strandområdet. Området berörs även av några kraftledningar med upphuggna gator.

Rekreation och friluftsliv

I stort sett hela reservatsområdet är attraktivt för det rörliga friluftslivet. Inte minst med tanke på närheten till tätorten nyttjas området av många människor för naturvistelser. Väl utbyggda anläggningar i form av spårssystem, vandringsleder m.m. underlättar naturvistelsen. I synnerhet området kring Ormberget är välutbyggt för rekreationsändamål. Här finns elljusspår med preparerade skidspår vintertid och även skidbacke med lift. Skogen i denna del av reservatet är lättillgänglig för besökare. Vandringsvänliga tallskogar, särskilt på de högre liggande och torra delarna, utgör här ett väsentligt inslag. Även om skogen här är påverkad av skogsbruk hyser den ändå naturvårdskvaliteter, bl.a. med avseende på höga åldrar och värden knutna till hållmarkstallskogen.

Längre österut och fram till Höträskets omgivningar är skogen av varierande karaktär och kvalitet för friluftslivet. Även dessa delar är dock tillgängliga genom det system av leder som leder fram till och runt Hertsöträsket. Sjön nyttjas för fritidsfiske och i anslutning till denna finns handikappanpassade anläggningar med vindskydd, brygga etc. I reservatets yttersta tredjedel har skogen fritt utvecklade "vildmarkskaraktär". Här finns inga egentliga tillgänglighetsskapande anläggningar, förutom en del skogsstigar, och besöket får ske på naturens egna villkor. Här finns möjligheter till studier och upplevelser av fritt utvecklade skogs- och våtmarksmiljöer.

Jakt på älg och småvilt är också en fritidssysselsättning som förekommer i området.

Kommunens bedömning

Området utgör ett ur naturvårdssynpunkt mycket värdefullt kärnområde för naturskogar och de arter som har sin hemvist i sådana miljöer i ett landskap som annars är hårt präglad av modernt skogsbruk. Dessa värden är särskilt anmärkningsvärda med tanke på skogens tätortsnära läge och de skogsbaserade industrier som funnits i närområdet under flera århundraden. I reservatet finns flera olika skogstyper, bland annat högproduktiva grannaturskogar med stort lövinslag av bland annat asp. Även gamla tallskogar och fuktiga strandlövskogar utgör viktiga komponenter i

2009-10-23

landskapet. Området präglas även av en stor andel våtmarker av vilka flertalet är opåverkade och mångformiga med stort utrymme för biologisk mångfald. Skogar präglade av skogsbruk finns också inom reservatet, men även inom dessa delar finns kvaliteter som är av betydelse ur naturvårdssynpunkt, bland annat lövrika bestånd och skyddsvärda floralokaler som hittas på flera ställen.

Området har mot bakgrund av närheten till tätorten och de natursköna och lättillgängliga miljöerna stor betydelse för det rörliga friluftslivet. Området besöks dagligen av många människor för skogspromenader, motionslöpning, skidåkning, fiske m.m. Även de delar av reservatet som är mindre tillrättalagda och består av mer "vild" natur är attraktiv för många besökare. Här erbjuds man naturstudier och upplevelser av orörd natur bara ett stenkast från Luleå centrum. Området ger dessutom goda pedagogiska kvaliteter för förståelsen av de ekologiska sambanden i fritt utvecklade skogar och våtmarker.

Inom reservatet finns många områden som bedömts ha höga naturvärden enligt kommunens naturvårdsplan. Här finns alla värdeklasser representerade, klass 1 (högsta naturvärde), klass 2 (mycket högt naturvärde) och klass 3 (högt naturvärde). Flera områden är dessutom klassade som nyckelbiotoper och naturvärden av Skogsstyrelsen. Strandskogen och angränsande våtmarksmiljö vid Revelsudden ingår i våtmarksområdet Sörfjärden som i länsstyrelsens våtmarksinventering förts till den högsta naturvärdesklassen (klass 1). En växtlokal för finnmyrten är skyddad som naturminne enligt 7 kap 10 § miljöbalken. Ett reservatsbildande av området ligger helt i linje med arbetet mot uppfyllandet av de nationella miljö kvalitetsmålen. Naturreservatet bidrar till att målen *Levande skogar*, *Myllrande våtmarker* och *God bebyggd miljö* kan uppfyllas.

Luleå kommun bedömer att ett naturreservat i det aktuella området är förenligt med kommunens översiktsplan och med hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap miljöbalken. Området ligger inom ett riksintresse för friluftsliv och i översiktsplanen beskrivs det som ett tätortsområde av intresse för friluftsliv och naturvård. Särskild hänsyn ska tas mot dessa intressen och ingen ny bebyggelse bör tillåtas enligt planen. Ett förordnande enligt naturvårdslagen (nu 7 kap miljöbalken) bör övervägas. För Luleå tätort finns dessutom en fördjupad översiktsplan där det rekommenderas att området förordnas som kommunalt naturreservat och att endast bebyggelse och anläggningar för friluftslivets behov samt för el- och VA-försörjning bör medges inom området. I den fördjupade översiktsplanen

2009-10-23

korsas området av ett reservat för eventuell framtida väg och järnväg och det anges att dessa byggnationer noga ska anpassas till utpekade bevarandeintressen. Naturreservatsföreskrifterna i detta förslag till beslut utformas så att de är i överensstämmelse med planens rekommendationer vad gäller vägreservatet.

Området berörs av en detaljplan (beslutad 1975) som i praktiken är överspelad. Planen gäller för en väg som skulle byggas till ett tänkt industriområde på Hertsölandet. Industriområdet är inte längre aktuellt men planen för vägen gäller formellt fortfarande. Bildandet av naturreservatet strider inte mot detaljplanebestämmelserna då det av undantag från föreskrifterna i detta förslag till beslut framgår att väg får anläggas i enlighet med gällande planer. Föreliggande förslag till beslut är alltså förenligt med 7 kap 8 § miljöbalken.

Luleå kommun finner vid en vägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kap 25 § miljöbalken att det för att skydda och bevara ovanstående naturvärden finns skäl att besluta om att bilda ett naturreservat i området, med de föreskrifter som erfordras för skyddet samt att fastställa en skötselplan. För att uppnå det starka skydd som behövs för områdets naturvärden bör föreskrifterna bland annat omfatta förbud mot exploateringsföretag och andra åtgärder som kan skada vegetation eller mark. Skogsbruk bör förbjudas i de delar där naturvärdena är knutna till fritt utvecklad skog. Föreskrifter och skötselplan bör även syfta till att de värden som är av betydelse för friluftslivet ska skyddas.

Syftet med reservatet

Syftet med reservatet är att bevara områdets värdefulla naturmiljö och därmed ge möjlighet för ingående ekosystem och arter att fortleva. De livsmiljöer som ingår ska bevaras i gynnsamt tillstånd, exempelvis naturskogar, våtmarker, strandbiotoper, sjöar och vattendrag.

Viktiga strukturer som ingår i livsmiljöerna ska förekomma i gynnsam omfattning;

I skogen: Stående och liggande död ved i olika nedbrytningsstadier, gamla grova träd av ingående arter, naturlig luckighet och skiktning.

I våtmarkerna: Opåverkad hydrologi, morfologi- och vegetationssammansättning.

2009-10-23

I sjöar och vattendrag: Naturliga flöden och vattenståndsfluktuationer

De naturliga processer och successioner som ingående naturtyper och livsmiljöer genomgår ska bevaras. Typiska organismsamhällen, arter och genetisk variation inom området ska ha gynnsamt tillstånd. Särskilt de arter som är hotade eller missgynnade enligt gällande centralt framtagna officiella klassificering ska ges möjlighet att fortleva och sprida sig.

Syftet är även att den genom landhöjningen kontinuerligt nybildade marken och de naturliga biologiska och geologiska processer och successioner som följer härav ska bevaras. Reservatet omfattar således även ett vattenområde utanför den nuvarande strandlinjen.

Vidare ska reservatet tillgodose behovet av friluftsliv i anslutning till Luleå tätort. Friluftslivet ska kanaliseras till de områden som har störst tålighet mot slitage och är mest lättillgängliga för besökare. Hela reservatet ska dock vara disponibelt för friluftsliv och besökare ska kunna se och uppleva områdets typiska livsmiljöer och arter.

Syftet ska nås genom att:

- skyddsvärda skogsområden undantas från skogsbruk. Dessa områden utpekas i nedanstående föreskrifter och fastställd skötselplan.
- vid brukande och skötsel av skogsmark, där det är tillåtet enligt reservatets föreskrifter, stor hänsyn tas till skyddsvärda biotoper och flora- eller faunalokaler. Natur- och friluftslivsvärdena är styrande för denna skötsel.
- områdets orördhet bibehålls genom att exploateringar som kan skada mark och vegetation förhindras.
- delar av området är tillgängliggjort för friluftslivet genom lämpliga anläggningar och arrangemang, exempelvis iordningsställda spår, leder och informationstavlor.
- området sköts genom fastställd skötselplan.

2009-10-23

Reservatsföreskrifter

För att tillgodose syftet med naturreservatet beslutar Luleå kommun med stöd av 7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken att nedan angivna föreskrifter skall gälla för reservatet.

A. Föreskrifter enligt 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

Utöver vad som annars gäller är det förbjudet att:

1. Skada eller förändra mark, sjöbotten, havsbotten eller vegetation, t.ex. genom att spränga, borra, schakta, dika, dämna, utfylla, anordna upplag, tippa, gräva, muddra eller bedriva täkt i någon form.
2. Lämna avverkningsavfall i stigar eller markerade motionsspår.
3. Uppföra byggnad eller anläggning.
4. Anlägga väg.
5. Använda kemiska bekämpningsmedel, gödsel eller kalka.
6. Plantera eller föra in växt- eller djurart.

Utöver vad som ovan anges är det inom delområde 3, markerat på kartan i bilaga 3, förbjudet att:

7. Utföra avverkning eller andra skogsbruksåtgärder.
8. Fälla eller på annat sätt skada växande eller döda träd även för annat ändamål än skogsbruk, samt att skada, ta bort eller flytta liggande döda träd eller delar därav.

Vidare är det utan Luleå kommuns tillstånd inom hela reservatet förbjudet att:

9. Anlägga stängsel, luft- eller markledning.
10. Sätta upp tavla, plakat eller skylt.

Undantag från ovanstående föreskrifter (A 1-10):

1. Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för de åtgärder som erfordras för reservatets vård och skötsel samt drift av friluftslivsanläggningar. Härvid får exempelvis träd och grenar som fallit över eller riskerar att falla över motionsspår och markerade leder flyttas respektive läggas omkull.

2009-10-23

2. Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för underhåll av vägar, befintliga byggnader och andra anläggningar.
3. Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för åtgärder som syftar till att vidmakthålla funktionen hos befintliga båtplatser, t.ex. genom underhållsmuddring eller reparation av pirar.
4. Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för utvecklande och anläggande av spårssystem, leder och andra anläggningar för friluftslivets behov inom delområde 1 och 2, markerade på kartan i bilaga 3.
5. Stugägare får utföra siktröjning av strandskog som ligger i omedelbar anslutning till huvudbyggnad. Inom det område som hävdas som tomt är det också tillåtet att ta reda på fallna träd eller träd som riskerar att falla. Som hävdad tomt räknas i detta sammanhang ett område inom 25 meters radie från huvudbyggnad.
6. Väg och andra anläggningar får anläggas i enlighet med områdesvisa rekommendationer i den fördjupade översiktsplanen för Luleå tätort (antagen av kommunfullmäktige 1993-04-26, § 92) samt i enlighet med vid beslutsdatum för reservatsbildandet gällande detaljplan.
7. Älgtorn får uppföras.
8. Fisk får inplanteras i Hertsöträsket.

B. Föreskrifter enligt 7 kap 6 § miljöbalken om skyldighet att tåla visst intrång.

Ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet förpliktigas att tåla att följande anordningar utförs och att följande åtgärder vidtas:

1. Åtgärder för reservatets vård och skötsel, inklusive underhåll av befintliga spår, leder och anläggningar.
2. Anläggande eller uppförande av spårssystem, leder och andra anläggningar för friluftslivets behov.
3. Utmärkning och information om reservatet.
4. Vetenskaplig forskning.

C. Föreskrifter enligt 7 kap 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas i reservatet samt om ordningen i övrigt inom reservatet.

Utöver vad som annars gäller är det för allmänheten förbjudet att:

1. Skada mark eller vegetation, inklusive döda stående eller liggande träd och delar därav, eller i övrigt genom att t.ex. gräva upp eller plocka mossor, lavar och svampar, eller gräva upp örter, gräs, halvgräs och ormbunkar,.

2009-10-23

2. Skada eller störa djurlivet, t.ex. genom att klättra i boträd eller medvetet uppehålla sig i närheten av fågelbo, lya eller gryt samt att fånga, flytta eller döda däggdjur, fåglar, kräldjur eller groddjur.
3. Fånga eller insamla ryggradslösa djur.
4. Elda, annat än i av naturvårdsförvaltaren iordningställda eldstäder.
5. Medföra ej kopplad hund, katt eller annat sällskapsdjur under tiden 1 maj – 31 juli.
6. Beträda anlagda skidspår till fots.
7. Framföra motordrivet fordon, inklusive terrängskoter i reservatets landområde.
8. Framföra vattenskotter.

Undantag från ovanstående föreskrifter (C 1-8):

1. Bär- och matsvampplockning är tillåten i området.
2. Fiske och jakt i enlighet med gällande lagstiftning är tillåtet i området.
3. Lättare siktröjning vid älgjaktpass är tillåten. Röjning ska ske i samråd med förvaltaren av reservatet.
4. Fordonstrafik är tillåten på vägar om inte annat framgår av skyltning. Undantaget gäller ej för terrängskoter.
5. Motorfordon får köras i enlighet med de undantag som anges i 1 § terrängkörningsförordningen (2003:792), samt för skogsbrukets ändamål.
6. Terrängskoter får köras på markerade leder, samt av fritidshusägare närmaste lämpliga väg mellan stranden och huset.

Föreskrifterna träder i kraft tre veckor efter den dag de utkom från trycket i länets författningssamling.

Andra föreskrifter som gäller för området

Förbud mot terrängkörning

Hela reservatet omfattas av ett förbud mot körning i terräng med motordrivet fordon enligt beslut av kommunstyrelsens arbetsutskott 1996-12-16 (§ 459), med vissa ändringar beslutade av tekniska nämnden 2002-01-31 (§ 4) och 2005-12-15 (§ 118). Förbudet gäller inte:

- Snöskoterleder på snötäckt mark som är markerade i terräng och på karta till beslutet.
- Körning för jord- och skogsbrukets ändamål.
- Körning för reparation och installation av elledning, radio- eller teleanläggning.

2009-10-23

- Körning för skötsel av skidspår anlagda av kommun eller idrottsförening samt skötsel av skidsportanläggningen Ormberget.
- Fritidshusägare för körning närmaste väg mellan sjöis/skoterled/närmaste plogade väg till fritidshuset.
- Vid uttransport av fälld älg med lättare älgdragare.

Naturminne

En växtplats för finnmyrten, belägen strax väster om Lill-Skrattmyran, är skyddad som naturminne enligt 7 kap 10 § miljöbalken. Inom den ca 1 ha stora ytan är det förbjudet att på något sätt skada vegetationen.

Schaktnings- och trädfällningsförbud

Inom ett område runt det detaljplanlagda bostadsområdet Hertsön råder enligt plan- och bygglagen 17 kap 17 § skyldighet att söka marklov för schaktning och trädfällning.

Detaljplan för väg

En detaljplan finns för en väg till ett tänkt industriområde på Hertsölandet. Industriområdet är inte längre aktuellt men planen för vägen gäller formellt fortfarande även om den idag inte har någon logisk målpunkt.

Strandskydd

Förutom det generella strandskyddet som gäller land- och vattenområdet intill 100 meter från strandlinjen enligt 7 kap 14 § miljöbalken, omfattas även en mindre zon på landsidan av reservatets havsstrand av en utvidgning av skyddet.

De områden som berörs av ovan nämnda föreskrifter är markerade på kartan i bilaga 5.

Ärendets handläggning

Området Ormberget-Hertsölandet har länge varit föremål för diskussioner om ett eventuellt reservatsbildande. Det var främst områdets uppenbara kvaliteter för friluftslivet som till en början sågs som det viktigaste motivet för ett juridiskt skydd av området. I slutet på 1970-talet togs också ett förslag till reservatsbildande fram, men det blev aldrig realiserat på grund av att Naturvårdsverket inte ansåg att det fanns tillräckliga naturvärden att skydda. Fokus i förslaget då låg helt på områdets sociala värden och kunskapen om vilka naturvärden som fanns var ganska bristfällig.

2009-10-23

Efter detta har kunskapen om vilka skyddsvärda naturmiljöer som finns i området ökat betydligt. Idag vet vi att området hyser ett flertal mycket värdefulla skogs- och myrområden som rymmer en lång rad av sällsynta och hotade arter. Flera inventeringar och undersökningar har givit oss dessa insikter. Inte minst en naturinventering av skyddsvärd natur som kommunen 1993 lät genomföra gav oss en mer detaljerad kunskap om skyddsvärdena i området. Motiven att skydda området långsiktigt från åtgärder och verksamheter som kan skada de ingående värdena har alltså påtagligt stärkts.

I den fördjupade översiktsplan för Luleå tätort, som antogs av kommunfullmäktige 1993-04-26 § 92, angavs att ett kommunalt naturreservat avsågs bildas på Ormberget och Hertsölandet för att i första hand tillgodose tätortsbefolkningens behov av rörligt friluftsliv och rekreation.

Mot denna bakgrund har Luleå kommun, genom den s.k. naturvårdsgruppen, åter aktualiserat frågan om ett reservatsbildande. Kommunstyrelsen gav i ett beslut 2006-09-11, § 170, förvaltningarna det formella uppdraget att arbeta mot ett bildande av ett naturreservat i området.

I och med att miljöbalken började gälla 1999 har kommuner möjlighet att själva bilda naturreservat. Detta är en skillnad mot de första försöken på 70-talet då Naturvårdsverket kunde avgöra frågan. Idag när kunskapen om områdets naturvärden är betydligt bättre och reservatsbildandet åter blivit aktuellt kan Luleå kommun självständigt fatta beslut i ärendet.

Luleå kommun har förvärvat flertalet fastigheter inom det föreslagna naturreservatet. En långsiktig ambition har varit att köpa in all mark i området när tillfälle ges. Idag har på så sätt kommunen kommit i besittning av i stort sett alla områden som har höga naturvärden och som naturreservatet är avsett att skydda. Vissa privata skiften finns dock kvar ännu vilket gör att avgänsningen av reservatsområdet inte tillfullo följer naturliga gränslinjer i terrängen, utan det är i viss mån markägarförhållandena som styr var gränsen går.

Förslaget till reservatsbeslut sändes på remiss i april 2008 till berörda myndigheter och organisationer samt mark- och rättighetsägare inom området. Av de som svarat är det ingen som avstyrker reservatsbildandet. Några synpunkter på avgänsningen av området och detaljutformningen av

2009-10-23

beslutet har framkommit, vilket i vissa fall lett till justeringar av föreskrifterna för reservatet (se i övrigt bilaga 7).

Ormberget-Hertsölandet blir i och med föreliggande beslut det tredje kommunala naturreservatet i Luleå kommun.

Övrigt

Detta beslut kan överklagas hos länsstyrelsen, enligt bilaga 8.

Bilagor:

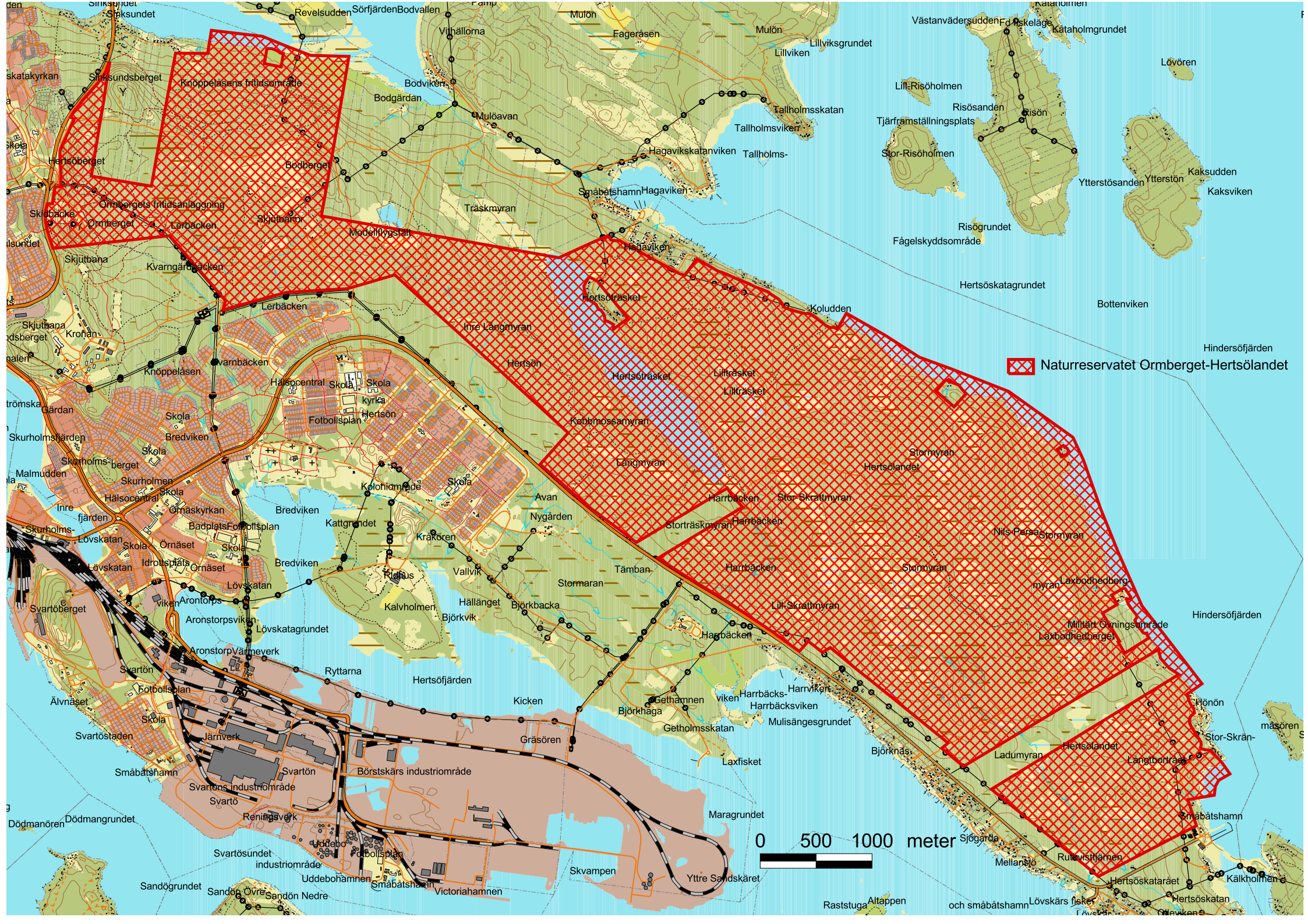
1. Översiktskarta
2. Reservatets avgränsning
3. Reservatets delområdesindelning
4. Markägarförhållanden
5. Karta med gällande föreskrifter
6. Skötselplan
7. Sammanställning av remissvar med kommentarer
8. Hur man överklagar

 Gräns för naturreservatet

0 5 10 kilometer

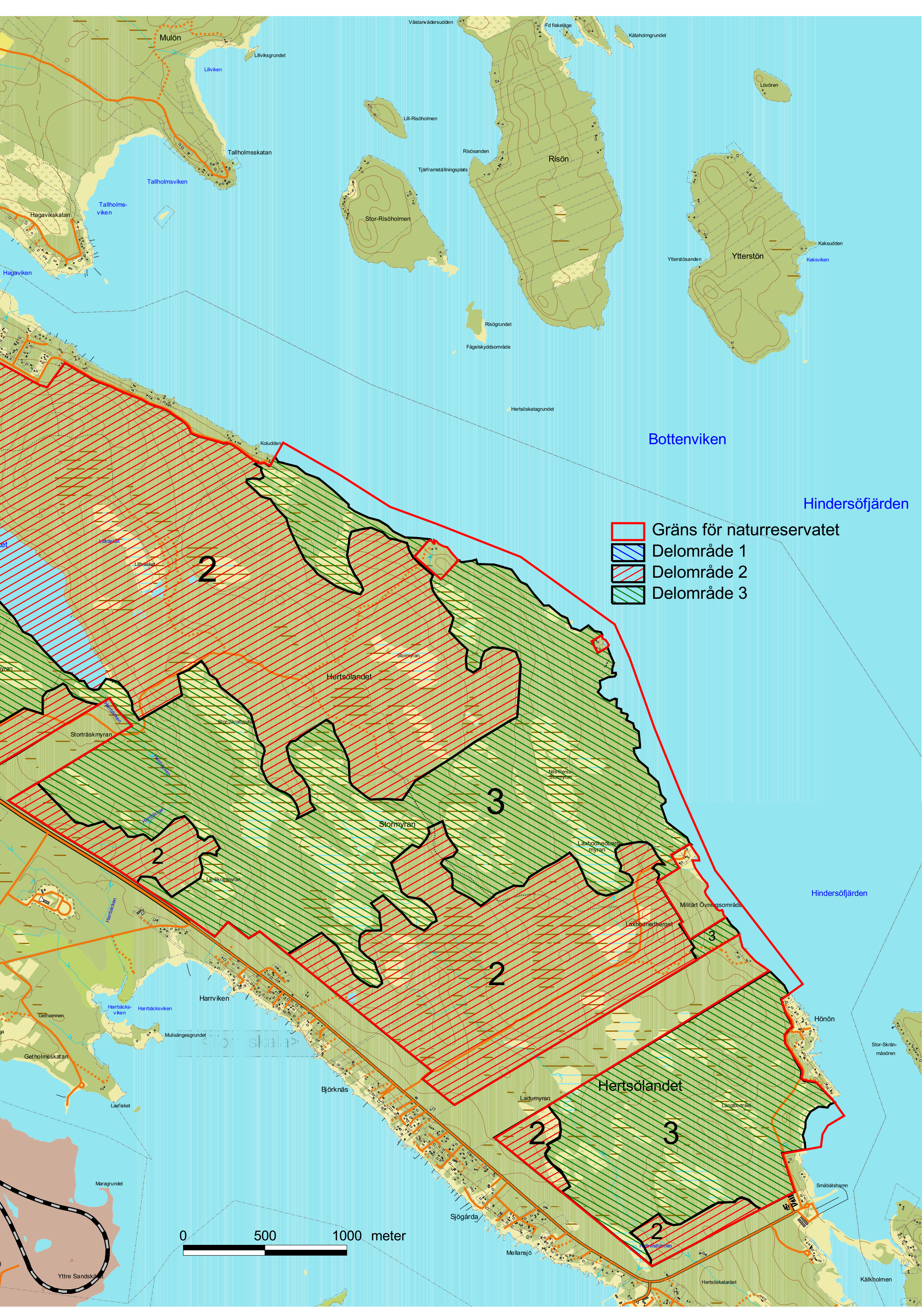

 Naturreservatet Ormberget-Hertsölandet

0 500 1000 meter

Mulön

Tallholmsviken

Tallholmsviken

Hagaviken

Västanvädersudden

Fd fiskeläge

Kåtaholmgrundet

Lövören

Lill-Risöholmen

Risösanden

Risön

Stor-Risöholmen

Tjärframställningsplats

Ytterstönsanden

Ytterstön

Kaksudden

Kaksviken

Risögrundet

Fågelskyddsområde

Hertsöskatagrundet

Bottenviken

Hindersöfjärden

- Gräns för naturreservatet
- Delområde 1
- Delområde 2
- Delområde 3

2

3

2

2

3

2

3

2

0 500 1000 meter

Yttre Sandskälet

Maragrundet

Harrbäcksviken

Harrbäcksviken

Härviken

Mullsängsgrundet

Laxfisket

Getholmsskatan

Gethamnen

Björknäs

Ladumyrän

Hertsölandet

Laxbodträen

Sjögårda

Mellansjö

Hertsökataräret

Småbåtshamn

Kalkholmen

Stor-Skränmasören

Hönön

Hindersöfjärden

Militärt Övningsområde

Laxbodberget

Laxbodberget

Nils-Rens Stormyrän

Stormyrän

Hertsölandet

Stormyrän

Storskransviken

Storskransviken

Storåskmyran

Lillån

Lillån

Koludden

Markägare
Luleå kommun
Samfälligt (Luleå kommun majoritetsägare)

0 500 1000 meter

